

**Eduskunnan
pankkivaltuusmiesten
kertomus
1983**

Helsinki 1984

1984 vp. n:o 4

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
1983**

★

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1984

Suomen Pankin toiminta

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	20
Vuoden 1983 taloudellinen kehitys	3	Tilintarkastus	20
Maailmantalouden tilanne	3	Tilintarkastuksen ajankohdasta annettujen määrysten muuttaminen	20
Kotimainen talouspolitiikka	3	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ...	20
Kysyntä ja tarjonta	3	Inventoinnit ja haarakonttorien tarkastukset ...	21
Työllisyys ja inflaatio	4	Längmanin rahastot	21
Maksutase	4	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto (SITRA)	22
Suomen Pankin rahapolitiikka	5	Korkojen korottaminen	22
Rahapolitiikan yleislinjat	5	Pääomantuontitalletuksille maksettava korko ..	22
Rahapoliittiset toimenpiteet	5	Valtion talletustodistusten korvaaminen talletustilillä ja tilillä oleville varoille maksettava korko	23
Erityisrahoitusjärjestelyt	7	Pankkien shekkitilien ehdot	23
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	7	Rahalain 2 §:n ja markan ulkoisesta arvosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttaminen	24
Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat	7	Valuuttamääräysten muutoksia	26
Valuuttakurssipolitiikka ja kotimaiset valuuttamarkkinat	8	Toimenhaltijain palkkaus	26
Pitkäaikaiset pääomanliikkeet ja ulkomainen velka	10	Suomen Pankin eläkesäännön muutoksia	26
Lyhytaikaiset pääomanliikkeet	11	Kiinteistöjen ostoja	27
Järjestelyt maksusopimusmaiden kanssa	11	Osakemerkintä ja suostumus osakkeiden ostoon ..	27
Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma	12	Ulkomaisia asiamiespankkeja	28
Ulkomaat	12	Myönnettyt avustukset	28
Rahoituslaitokset	13	Johtokunta	28
Julkinen sektori	14	Haarakonttorien valvojat	28
Yritykset	15	Pankkivaltuusmiehet	29
Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset ...	15	Tilintarkastajat	29
Suomen Pankin nettotase	16		
Setelinanto	16		
Tilinpäätös	17		
Tuloslaskelma	19		

ISSN 0356-0449

Helsinki 1984. Valtion painatuskeskus

Vuoden 1983 taloudellinen kehitys

Taloudellinen kehitys jatkui Suomessa 1983 kansainväliseen ympäristöön nähden suotuisana. Kokonaistuotanto kasvoi ennakoarvoitusten mukaan noin 3 ½ %. Kasvu perustui lännenvientien elpymiseen vuoden aikana sekä kotimaista kysyntää vahvistaneeseen talouspolitiikkaan. Tämän ansiosta myös investointitaantuma vältettiin Suomessa. Työllisten määrä kasvoi edelleen, mutta työttömyysaste nousi hiukan työvoiman tarjonnan lisääntymisen vuoksi. Lännenvienti elpyi loppuvuodesta ja ulkomaisen velan kasvu suhteessa kokonaistuotantoon jäi vähäiseksi taloudellisen toiminnan suhteellisesta vilkkaudesta huolimatta. Kasvun hintana oli kuitenkin selvästi nopeampi inflaatio kuin kilpailijamaissa. Kuluttajahinnat kohosivat vuoden 1983 aikana 8 ½ % eli runsaat 3 prosenttiyksikköä enemmän kuin OECD-maissa keskimäärin.

Maailmantalouden tilanne

Taloudellinen elpyminen alkoi läntisissä teollisuusmaissa lähes kolme vuotta kestäneen pysähdystilan jälkeen. Nousu vahvistui selvimmin Yhdysvalloissa, jossa erityisesti kulutus- ja asuntoinvestoinnit voimistuivat kasvua tukeneen talouspolitiikan johdosta. Kun kapasiteetin käyttöaste nousi ja kannattavuus parani, luottamus yritysten investointien käynnistymiseen ja suhdannenousun jatkumiseen Yhdysvalloissa lisääntyi. Euroopassa sen sijaan kasvu käynnistyi vaimeasti jo useita vuosia kireänä jatkuneen talouspolitiikan vuoksi.

Teollisuusmaissa ohitetun pitkän taantuman vaikutukset näkyivät vielä kehitysmaissa ja koko maailmantaloudessa. Monien kehitysmaiden velkaantumisongelmien ratkaisua vaikeutti kansainvälisen pankkijärjestelmän epäluottamus näiden maiden kykyyn selvittää rakenteellisista ongelmistaan. Kehitysmaiden ja öljyntuottajamaiden vaikea tuontikysyntä ja monissa maissa lisääntyneet protektionistiset toimet johtivatkin siihen, että teollisuusmaissa alkaneesta elpymisestä huolimatta maailmankauppa ei juuri kasvanut.

Kotimainen talouspolitiikka

Vientinäkömien odotettiin vuonna 1983 pysyvän heikkoina ja Suomessa jatkettiin useimmista teollisuusmaista poiketen kotimaisen kysynnän ja työllisyyden tukemiseen tähdännyttä talouspolitiikkaa.

Valtioneuvosto pyrki vuodeksi 1983 tekemään budjettiesityksessä rajoittamaan finanssipolitiikan kasvovaikutusta. Vuoden 1982 lokakuussa suoritettujen devalvaatioiden yhteydessä sovitut kilpailukykyä ja investointiedellytyksiä vahvistavat toimet syvensivät kuitenkin valtionalouden alijäämää. Näin ollen 1983 finanssipolitiikka tuki selvästi kysyntää.

Vuoden 1983 alkupuolella kotitalouksien ja yritysten likviditeettitilanne oli kevyt ja sen lisäksi luotonanto jatkui vilkkaana. Rahapolitiikkaa kiristettiin vuoden mittaan asteittain luotonannon ja inflaatiopaineiden hillitsemiseksi. Pankkien säätelyjärjestelmän uudistukset tukivat osaltaan markkinavoimien vahvistumista rahamarkkinoilla.

Kysyntä ja tarjonta

Vientimahdollisuuksia rajoittivat länsimarkkinoiden varsin hidaskasvu ja Neuvostoliiton kaupan maksuylijäämä. Lännenvientien kasvu kuitenkin voimistui vuoden mittaan ja tuki tuotannon kasvua.

Ulkomaankauppahinnat eivät vuoden aikana juuri nousseet, mutta syksyn 1982 devalvaatioiden johdosta tuli sekä vienti- että tuontihintojen nousuksi keskimäärin 6 1/2 % edellisvuotisista eli selvästi enemmän kuin OECD-maissa keskimäärin.

Investointitaantumien lieventämiseksi investointien edellytyksiä parannettiin talouspoliittisilla toimilla. Kun myös kapasiteetin käyttöaste nousi ja kannattavuus parani, yksityiset kiinteät investoinnit lisääntyivät noin 5 ½ %. Teollisuuden investoinnit ja asuntoinvestoinnit pysyivät edellisvuotisella tasollaan ja palvelusektorin investoinnit kasvoivat huomattavasti. Rakennus-

investointien kasvu jatkui nopeana, mutta myös kone- ja laiteinvestoinnit lisääntyivät.

Yksityinen kulutus, erityisesti kestokulutus-hyödykkeiden kysyntä, pysyi alkuvuodesta suurena. Kestokulutus-hyödykkeiden hankintoja aiensin se, että kesäkuun alussa liikevaihtoveroa korotettiin 2 prosenttiyksikköä. Loppuvuodesta yksityinen kulutus laantui selvästi ja keskimääräiseksi vuosikasvuksi tuli 2 %.

Julkisen sektorin kasvuvaihtelu perustui lähinnä siirtomenojen nopeaan lisääntymiseen. Julkisen sektorin oma kysyntä sen sijaan tuki kokonaistuotannon kasvua vähemmän kuin edellisenä vuonna. Julkinen kulutus kasvoi vajaat 4 %, kun taas julkiset investoinnit eivät lisääntyneet sanottavasti. Valtiontalouden nettoraioitustarve oli 7 mrd. markkaa eli 2 mrd. markkaa suurempi kuin vuotta aiemmin. Tämä lisäys oli lähes yksi prosenttiyksikkö kokonaistuotannon arvosta.

Kokonaistuotanto kasvoi vuonna 1983 noin 3 ½ %. Kasvu perustui alkuvuodesta yksinomaan kotimaisen kysynnän lisääntymiseen, loppuvuodesta enenevässä määrin viennin elpymiseen. Tehdasteollisuuden tuotanto ylitti 4 prosentin kasvuvauhtiin. Nopeinta kasvu oli puu- ja paperiteollisuudessa, mutta myös metalli- ja muun teollisuuden tuotanto lisääntyi. Pitkään jatkunut erimielisyys puun hinnasta johti hakkuiden ja metsätalouden tuotannon vähenemiseen.

Kun taloudellinen toiminta elpyi, tuonnin määrä lisääntyi 5 %. Nopeimmin kasvoi valmiiden tavaroiden ja polttoaineiden tuonti, kun taas raaka-aineiden tuonti lisääntyi vain hieman.

Työllisyys ja inflaatio

Työllisten määrä kasvoi edelleen vuonna 1983 ja oli keskimäärin 9 000 henkeä suurempi kuin edellisenä vuonna. Kasvu keskittyi palveluelinkeinoihin, teollisuudessa työllisten määrä sen sijaan väheni. Vaikka osallistumisaste ei enää juuri noussut, työikäisen väestön määrän kasvu ja siirtolaisten paluu lisäsivät työvoiman tarjontaa. Työttömien määrä oli hieman suurempi kuin edellisenä vuonna eli 156 000 henkeä ja vuoden keskimääräinen työttömyysaste 6.1 %.

Kotimainen inflaatio jatkui nopeana, samalla kun kansainvälinen inflaatio hidastui edelleen selvästi. Edellisuoden devalvaatioiden voimistamisen hinta- ja kysyntäpaineiden ohella mm. liikevaihtoveron korotus ja eräät muut finanssi-poliittiset toimet nostivat osaltaan hintatasoa. Kuluttajahinnat nousivat edellisuotuisista 8 ½ %.

Tukkuhintojen kohoaminen oli sen sijaan hitaampaa ja niiden keskimääräinen vuosinousu oli vajaat 6 %.

Sopimuspalkat nousivat keskimäärin 8 % edellisuotuisista. Palkkaliukumien johdosta ansiotaso nousi kaikkiaan runsaat 10 %. Tuottavuuden nopeasta paranemisesta huolimatta yksikkötyökustannukset kohosivat Suomessa nopeammin kuin tärkeimmissä kilpailijamaissa. Syksyn 1982 devalvaatioiden takia teollisuuden keskimääräinen hintakilpailukyky samana valuuttana lasketuna oli kuitenkin hieman parempi kuin vuotta aiemmin.

Maksutase

Kauppatase oli vuoden alkupuolella ylijäämäisen huolimatta lännenkaupan huomattavasta vajauksesta. Tähän vaikutti sidotuilla valuutoilla käytävän kaupan ylijäämä, joka kuitenkin supistui nopeasti vuoden jälkipuoliskolla. Tällöin kauppavajeen kasvua puolestaan hillitsi lännen-viennin voimistuminen. Kauppataseen alijäämä pysyikin likimain edellisuotuisen suuruisena ja oli 2 ½ mrd. markkaa. Vajaus syntyi valtaosaltaan lännenkaupassa. Palvelusten kaupan ylijäämä oli noin 4 mrd. markkaa eli suunnilleen sama kuin edellisenä vuonna. Kun pääomakorvausten ja tulonsiirtojen taseen alijäämä kasvoi hieman, vaihtotaseen alijäämä nousi runsaaseen 5.3 mrd. markkaan ja oli noin 2 % kokonaistuotannon arvosta.

Valtio toi pitkäaikaista pääomaa 2.6 mrd. markkaa, joka kattoi runsaan kolmanneksen valtion nettoraioitustarpeesta. Yksityisen sektorin pitkäaikaisen lainapääoman nettotuonti sen sijaan oli vähäistä. Valuuttakurssien vaihtelu, Suomen markan ulkoiseen arvoon kohdistuneet odotukset sekä ulkomaisten ja kotimaisten korkojen erot aiheuttivat lyhytaikaisen pääoman liikkeissä heilahtelua vuoden mittaan. Koko vuonna lyhytaikaisen pääoman tuonnin nettomäärä oli 800 milj. markkaa.

Vaihdettava valuuttavaranto oli vuoden lopussa 8.2 mrd. markkaa. Siitä neljännes eli 2.0 mrd. markkaa oli Suomen Pankin käytössä olevia varantoluottoja. Vuotta aiemmin vastaava varanto oli 9 mrd. markkaa, josta oli varantoluottoja 2.6 mrd. markkaa. Sidottu varanto kasvoi vuoden alkupuoliskolla huomattavasti mutta supistui vuoden loppuun mennessä runsaaseen 550 milj. markkaan eli noin kolmanneksen edellisen vuoden lopun varannosta.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Rahapolitiikan yleislinjat

Suhdannenousun käynnistyminen ja inflaatioeron kasvaminen kilpailijamaihin nähden johtivat vuoden mittaan rahapolitiikan asteittaiseen kiristämiseen. Rahapolitiikan otetta tiukennettiin lähinnä peruskorkoa korottamalla, keskuspankkirahoituksen ehtoja kiristämällä ja kassavarantovelvoitetta nostamalla. Vapaan koronmuodostuksen markkinoiden kasvusta johtui, että keskuspankkirahoituksen ehdot vaikuttivat myös markkinakorkojen kautta luottojen kysyntään. Lisäksi Suomen Pankki uudisti rahapolitiikan ohjausjärjestelmää vähentääkseen vapaan koronmuodostuksen ja hallinnollisten markkinoiden välisiä jännitteitä. Tämän johdosta markkinakorot päätettiin rajoitettua määrin vaikuttamaan pankkien antolainauskorkoihin ja siten luottojen kysyntään.

Syksyn 1982 devalvaatioita edeltäneen valuuttaspekulaation ja sitä seuranneen kysynnän vilkastumisen takia rahamarkkinat olivat vuoden 1982 lopulla väliaikaisesti kiristyneet. Vuoden 1983 alkukuukausina kausitekijät ja sidottujen valuuttojen maksuliike kevensivät uudelleen rahamarkkinoita. Lisäksi edellisenä syksynä alkanut pankkien luotonannon kasvun nopeutuminen jatkui mm. inflaatiopaineiden ja -odotusten voimistumisen vuoksi. Alkuvuodesta luotot yleisölle lisääntyivät yli 20 prosentin vuosivauhtia. Tosin nopeaan kasvuun vaikutti osaksi se, että markkinarahan välitys pankkien taseiden kautta lisääntyi. Suomen Pankki puuttui kehitykseen nostamalla alkuvuodesta useaan otteeseen kassavarantovelvoitetta ja päiväkorkoa. Myös peruskorkoa ja siihen kytkettyjä hallinnollisia korkoja nostettiin heinäkuun alusta lukien.

Syyskuussa pankkien likviditeettiä kiristi valuuttakurssiodotuksista johtuva pääoman maastavirtaus, johon reagoitiin nostamalla päiväkorkoa tuntuvasti ja pitämällä se tilanteen rauhoittamisen jälkeenkin suhteellisen korkeana. Loppuvuoden rahoitusmarkkinatilannetta tiukensi myös sidottu varannon merkittävä supistuminen. Kiristyminen näkyi pankkiluottojen kasvuvauhdin lievästi hidastumisena.

Rahapoliittiseen ohjausjärjestelmään tehtiin vuoden aikana useita muutoksia, joilla tehostettiin ja yksinkertaistettiin rahapolitiikan välineistöä. Ohjausjärjestelmän keskeistä osaa, talletuspankkien antolainauskeskikoron säätelyä, tarkistettiin siten, että pankkien sallittiin siirtää

osa vapailta markkinoilta hankkimansa erityisotolainauskustannuksista antolainauskorkoihin. Pankkeja suositeltiin soveltamaan korotusvoimaa pääasiassa uusiin ja uusittaviin luottoihin. Järjestelyn tarkoituksena oli korjata jonkin verran vinoutumia, jotka aiheutuvat markkinakorkojen ja hallinnollisesti määräytyvien korkojen välisestä suuresta erosta. Uudistus lisää myös jossain määrin koron merkitystä rahoituksen kysynnän ja tarjonnan säätelyssä.

Vuoden aikana kehitettiin myös Suomen Pankin päivämarkkinoiden toimintaa. Loppukeväästä luovuttiin päiväluottojen lisäkorkojärjestelmästä. Näin palattiin yhtenäiseen luotto- ja talletuskorkoon päivämarkkinoilla. Vuoden lopulla päätettiin, että vuodesta 1982 Suomessa toimineet ulkomaisessa omistuksessa olevat pankit saavat vuoden 1984 alusta päivämarkkinoilla saman aseman kuin kotimaisessa omistuksessa olevilla liikepankeilla on. Oletettiin, että vapailta markkinoilta hankittujen varojen tallettaminen Suomen Pankin päivämarkkinoille yleistyisi päivämarkkinoihin osallistuvien pankkien piiriin laajentamisen vuoksi ja että tämä sitoisi markkinakoron entistä tiiviimmin päiväkorkoon.

Vuoden lopulla päätettiin, että liikepankkien peruskorkoisista keskuspankkiluottokiintiöistä luovutaan kokonaan vuoden 1984 alusta. Tämän jälkeen keskuspankkirahoitus myönnetään yksinomaan päiväluottona. Suomen Pankin peruskorko pysyy edelleen korkojärjestelmän keskeisenä viitekorkona.

Rahapoliittiset toimenpiteet

Seuraavassa tarkastellaan kertomusvuoden aikana toteutettuja rahapoliittisia toimenpiteitä aikajärjestyksessä.

Suomen Pankki poisti vuoden alusta korontasausjärjestelmän, jolla alennettiin valtiontalouden kassaylijäämästä päiväluottomarkkinoiden välityksellä liikepankeille aiheutuvia kustannuksia. Jotta järjestelmän poistamisesta ei olisi aiheutunut lisärasitusta liikepankeille, alennettiin samalla päiväkorko 11.5 prosentista 11.0 prosenttiin.

Helmikuun alusta lukien supistettiin päiväluottojen lisäkorkotonta käyttöoikeutta 1 600 milj. markasta 800 milj. markkaan ja helmikuun lopun ottolainauskantaan sovellettavaa kassavarantovelvoitetta nostettiin 3.3 prosentista 3.7 prosenttiin. Toimenpiteillä tähdättiin valtiontalouden ja sidottujen valuuttojen maksuliikkeen keventävän vaikutuksen neutralointiin. Samalla

siirryttiin päivämarkkinoilla kohti yhtenäistä korkoa alentamalla päivälainojen lisäkorko 4 prosentista 2 prosenttiin sekä nostamalla päiväkorko 11 prosentista 12 prosenttiin.

Maaliskuun alusta päiväkorko nostettiin 12 prosentista 13 prosenttiin rahamarkkinoiden keventymisen estämiseksi. Samasta syystä kassavarantovelvoite nostettiin maaliskuussa 3.7 prosentista 4.1 prosenttiin ja huhtikuussa 4.7 prosenttiin, jonka suuruisena sitä sovellettiin pankkien ottolainauskantaan huhtikuun lopusta alkaen.

Toukokuun alusta Suomen Pankki antoi pankeille oikeuden siirtää osan markkamääräisen markkinakorkoisen erityisottolainauksen kustannuksista antolainauskorkoihinsa. Antolainauskorkojen korotusoikeutta laskettaessa erityisottolainauksen kustannuksiksi luetaan vain antolainauksen keskikoron ylittävät korkokustannukset, joista toukokuun alusta 40 % voitiin siirtää antolainauskorkoihin. Lisäksi pankkien ylin sallittu antolainauskorko korotettiin toukokuun alusta 12.5 prosentista 13.0 prosenttiin ja korkoporrastusta koskevat suositukset kumottiin. Samalla Suomen Pankki lakkautti päivälainojen lisäkorkojärjestelmän ja nosti päiväkoron 13 prosentista 15 prosenttiin. Keskuspankkirahoituksen marginaalikorko oli siten toukokuun alusta lukien sama kuin päiväkorko.

Heinäkuun alusta lukien Suomen Pankki korotti peruskorkoa 8.5 prosentista 9.5 prosenttiin. Tällöin Suomen Pankin muussa kuin pankeille suuntautuvassa kotimaisessa luotonannossa sovellettavan koron alaraja nousi 7.0 prosenttiin ja yläraja 12.0 prosenttiin. Pankkien anto- ja ottolainauskorot nousivat vastaavasti keskimäärin yhden prosenttiyksikön. Ylin sallittu antolainauskorko nostettiin samalla 13 prosentista 14 prosenttiin.

Elo—syyskuussa esiintyneiden valuuttaspekulaatioiden lopettamiseksi Suomen Pankki nosti 15.9. alkaen päiväkoron 15 prosentista 18 prosenttiin. Valuuttamarkkinoiden rauhoituttua päiväkorko alennettiin vielä saman kuukauden aikana 17.5 prosenttiin.

Lokakuussa jatkettiin päiväkoron alentamista vaihdettavan varannon vahvistumisen myötä. Päiväkorko alennettiin asteittain 17.5 prosentista 16.7 prosenttiin.

Lokakuun alusta korotettiin 40 prosentista 50 prosenttiin se osuus, jonka pankit saavat siirtää erityisottolainauksen aiheuttamista lisäkustannuksista antolainauskorkoihin.

Joulukuussa päätettiin, että liikepankkien peruskorkoiset keskuspankkiluottokiintiöt poiste-

taan vuoden 1984 alusta lähtien. Samalla ulkomaisessa omistuksessa olevat pankit saivat samat oikeudet päivämarkkinoilla kuin kotimaisilla liikepankeilla on. Kunkin pankin päivätalutuksille päätettiin asettaa yläraja, joka on 20 % taseen loppusummasta. Lisäksi oikeutta siirtää markkinakorkoisen ottolainauksen lisäkustannuksia antolainauskorkoihin laajennettiin 50 prosentista 60 prosenttiin vuoden 1984 alusta. Myös pankkien antolainauskorkojen 14 prosentin yläraja päätettiin tuolloin poistaa yhteisöjen shekki- ja vekseliluotoilta.

Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt 1983 milj. mk

	1.2.1982— 31.12.1983
HOP	22.0
KOP	98.8
OKO	83.6
SKOP	102.0
SYP	90.8
ÄAB	2.8
Yhteensä	400.0

Liikepankkien päivälainojen lisäkorkoasteikko 1983

	Päivälainojen lisäkoro- ron käyttöoikeus
1.11.1982—31.1.1983	
4 prosentin lisäkoron al- kamisraja, yhteensä	4 x kiintiöt eli 1 600 milj. mk
1.2.—30.4.1983	
2 prosentin lisäkoron al- kamisraja, yhteensä	2 x kiintiöt eli 800 milj. mk
1.5.1983 lisäkorko poistettiin	

Koko keskuspankkirahoituksen keskimääräinen korko nousi päiväkoron korotusten vuoksi vuoden loppua kohti ja oli vuoden aikana keskimäärin 15.1 %. Vuonna 1982 vastaava korko oli 12.0 %. Myös keskuspankkirahoituksen marginaalikorko¹ ja liikepankkien keskuspankkirahoituksen markkamääräiset kustannukset nousivat

¹ Keskuspankkirahoituksen marginaalikorko on laskettu 30.4.1983 asti painottamalla yhteen eri liikepankkien päivälainoista kulloinkin maksama korkein korko. Painoina on käytetty ao. pankkien kiintiöosuuksia. Toukokuun alusta marginaalikorko on sama kuin päiväkorko.

vuoden loppupuolella. Kustannusrasituksen kasvamiseen vaikutti päiväkoron korotusten ohella keskuspankkirahoituksen määrän lisäys.

Keskikorkosäätelyn perustana kertomusvuoden aikana oli rahalaitosten antolainauksen keskikoron alentamisohjelma vuodelta 1979. Toukokuun alusta lähtien voimaan tulleet muutokset keskikoron säätelyjärjestelmään korottivat vuoden loppuun mennessä liikepankkien ja erityisottolainauksen käyttäneiden säästö- ja osuuspankkien antolainauksen keskikoron ylärajaa yhteensä keskimäärin 0.29 prosenttiyksikköä.

Kassavarantotalletusten määrä kasvoi vuoden aikana vajaat 2 000 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 5 039 milj. markkaa. Noin 80 % niiden lisäyksestä johtui kassavarantovelvoitteen korottamisesta 3.3 prosentista 4.7 prosenttiin ja loput niiden pohjana olevan ottolainauskannan kasvusta.

Valtion kassavaroja sijoitettiin edelleen Suomen Pankkiin suoraan talletustodistuskauppoina sekä Postipankin kautta päivätalutuksina. Talletustodistukset korvattiin marraskuun alusta valtiolle avatulla talletustilillä (ks. s. 23). Talletustilillä oli varoja vuoden lopussa 3 000 milj. markkaa. Valtiolla edellisenä vuonna myönnetyn 1 000 milj. markan lainan valtio nosti kokonaisuudessaan vuoden 1983 aikana.

Erityisrahoitusjärjestelyt

Suomen Pankin rahoittama erityisrahoitusjärjestelyjen luottokanta oli vuoden lopussa 4 563 milj. markkaa eli 5 % korkeampi kuin vuotta aiemmin.

KTR-luotoilla rahoitetaan kotimaisen teollisuuden pääomatavaratoimituksia kotimaisille tilaajille. Rahoitusjärjestelyn tarkoituksena on turvata suomalaisille yrityksille ulkomaisten valmistajien kanssa tasaveroiset kilpailuedellytykset rahoituksessa kotimaan markkinoilla. Järjestelyyn osallistuvat Suomen Pankki, liikepankit ja Postipankki. Suomen Pankin osuus kauppahinnan luototettavasta osasta pienennettiin toukokuussa 50 prosentista 40 prosenttiin, KTR-luottojen korko nousi peruskoron muutoksen mukaisesti heinäkuun alusta 9.5 prosenttiin. Lisäksi Suomen Pankki ilmoitti huhtikuussa pidettyvänsä toistaiseksi rahoittamasta sahaiinvestointeja.

Vuonna 1983 KTR-luottoja varattiin 1 523 milj. markkaa, josta metsäteollisuuden koneiden osuus oli 50 % ja alusten 15 %. Vuoden päättyessä luottovaroja oli voimassa 1 431 milj. markkaa eli 4 % vähemmän kuin vuotta aiem-

min. KTR-luottojen nostot olivat 1 591 milj. markkaa eli 337 milj. markkaa pienemmät kuin edellisenä vuonna. KTR-luottokanta kokonaisuudessaan kasvoi edellisestä vuodesta 245 milj. markkaa 5 391 milj. markkaan, josta Suomen Pankin rahoitusosuus oli 2 662 milj. markkaa.

Lyhytaikaisten vientilainojen rahoitusjärjestely on tarkoitettu vaihdettavina valuuttoina maksettavan viennin yhteydessä ulkomaiselle ostajalle myönnetyn, enintään 24 kuukauden vientilainojen rahoittamiseen. Suomen Pankin rahoittamien lyhytaikaisten vientilainojen yrityskohtainen enimmäismäärä oli vuosikeskiarvoltaan 50 milj. markkaa. Yrityksiltä perittävät korot nousivat heinäkuun alusta lähtien peruskoron muutosta vastaavasti 8.75 prosenttiin enintään 12 kuukauden vientitoimitusten rahoituksesta ja 9.25 prosenttiin yli 12 kuukauden vientitoimitusten rahoituksesta.

Lyhytaikaisten vientilainojen kanta kasvoi 5 % ja oli vuoden lopussa 1 329 milj. markkaa mukaan luettuna rahoitusyhtiöille myönnetty 34 milj. markan vientifactoringrahoitus. Koko luottokannasta oli metallituote- ja konepajateollisuuden osuus 37 %, metalliteollisuuden 10 % sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 9 %. Rahoitusta oli vuoden lopussa 800 yrityksellä.

Uusvientilainoilla rahoitetaan pienen ja keski-suuren teollisuuden viennin kasvusta aiheutuvaa valmistusenaikaista käyttöpääoman tarvetta. Rahoittajapankin uusvientilainoista perimä korko on 0.75 prosenttiyksikköä alle peruskoron ja se nostettiin heinäkuun alusta 8.75 prosenttiin peruskoron muutosta vastaavasti. Uusvientilainojen luottokanta kasvoi 12 milj. markkaa edellisvuodesta ja oli vuoden päättyessä 572 milj. markkaa. Metalliteollisuuden osuus luottokannasta oli 30 %, tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 26 % ja turkistarhauksen 14 %. Uusvientilainoita oli vuoden päättyessä yhteensä 2 477, joista turkistarhaajia 1 738.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat

Kurssinmuutokset kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla jatkuivat voimakkaina. Ne aiheutuivat ensi sijassa suurimmissa teollisuusmaissa noudatetusta erilaisesta talouspolitiikasta, tästä johtuvista korkoeroista sekä kansainvälispoliittisen tilanteen epävakaisuudesta. Yhdysvaltojen dolla-

rin kurssin kohoaminen ja korkeat korot sekä Euroopan suhdannenousun vaikeuttivat velkaantuneiden kehitysmaiden taloudellista asemaa edelleen.

Vaikka Yhdysvalloissa rahan määrän tiukkaan säätelyyn perustuvaa rahapolitiikkaa lievennettiin vuoden 1982 loppupuolella, korkotasoa oli kertosuonvuonna edelleen huomattavan korkea muiden suurten teollisuusmaiden korkotasoon nähden. Erityisesti korot olivat korkeat suhteessa hidastuneeseen inflaatioon. Korot nousivat yleisesti jonkin verran vuoden mittaan, kun valtiontalouden tuntuvan vajauksen jatkuminen varmistui ja suhdannenousu voimistui.

Dollarin 3 kuukauden euromarkkinakorko myötäili Yhdysvaltojen korkotasoa ja nousi vuoden kuluessa noin prosenttiyksikön. Englannin punnan euronkorko aleni jonkin verran ja Saksan markan korko pysyi lähes koko vuoden runsaan 5 prosentin paikkeilla.

Yhdysvaltojen dollari ja Japanin jeni vahvistuivat kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla huomattavasti eurooppalaisiin valuuttoihin nähden. Dollarikorkojen kääntyminen lievään nousuun kertomusvuoden alusta ja Yhdysvaltojen suhteellisen jyrkkä suhdannenousu vahvistivat dollaria siten, että se vuoden lopussa oli 15 % vahvempi suhteessa Saksan markkaan kuin vuoden alussa. Japanin jenin vahvistuminen johtui lähinnä vaihtotaseen suuresta ylijäämästä, korkeasta reaalikorosta ja talouden kasvunäkymien selvästä parantumisesta.

Englannin punnan pitkään jatkunut heikentyminen pysähtyi keväällä ja useiden valuuttojen puntakurssit laskivat selvästi. Kurssikehitykseen vaikutti lähinnä se, että Englannin öljytuloihin liittyneet epävarmuustekijät vähenivät ja inflaatio hidastui. Kun vuoden lopulla puntakorot kuitenkin laskivat, punnan arvo valuuttamarkkinoilla heikkeni.

Euroopan valuuttajärjestelmän (EMS) kurssija tarkistettiin maaliskuun 21. päivänä jäsenmaiden epäyhtenäisen talouskehityksen johdosta. Tällöin Saksan markan keskuskurssia nostettiin 5.5 %, Hollannin floriinin 3.5 % ja Tanskan kruunun 2.5 %. Ranskan frangin keskuskurssia sen sijaan alennettiin 2.5 %, Italian liiran 2.5 % ja Irlannin punnan 3.5 %. EMS-valuutat heikentyivät kertomusvuonna huomattavasti Yhdysvaltojen dollarin suhteen.

Kullan hinta laski jyrkästi vuoden 1983 kuluessa dollarin kurssikehityksen ja kullan suuresti lisääntyneen tarjonnan johdosta. Vuoden alun

runsaan 500 dollarin huippunoteerauksesta kullun unssihinta aleni yli 100 dollaria vuoden loppuun mennessä.

Lainaus toiminta kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla supistui selvästi vuonna 1983. Luottojen yhteismäärä oli noin 140 mrd. dollaria eli noin 10 % pienempi kuin 1982. Lähinnä vähenivät euroluotot, koska monet pankit vetäytyivät markkinoilta velkaantuneiden maiden maksuongelmien vuoksi.

Kansainvälisillä obligaatiomarkkinoilla lainaus toiminta pysyi verraten vilkkaana ja uusien lainojen yhteismäärä nousikin arviolta runsaaseen 70 mrd. dollariin eli likimain samaksi kuin edellisellä vuonna. Näistä valtaosa eli runsaat 40 mrd. dollaria oli euro-obligaatioemissioita. Euro-obligaatioiden ja erityisesti dollarimääräisten euro-obligaatioiden osuus kaikista obligaatiolainoista supistui kuitenkin hieman vuoden 1983 aikana. Sveitsin frangin, Saksan markan, Japanin jenin ja Englannin punnan määräiset obligaatioemissiot sen sijaan lisääntyivät. Korkojen heilahtelujen takia merkittävä osa dollarimääräisistä euro-obligaatioista oli vaihtuvakorkoisia.

Vuonna 1983 sovittiin eräiden suuresti velkaantuneiden maiden luottojen uudelleenjärjestelyistä. Heikompien lainanottajien saamat kauppaluotot ja muut kahdenväliset rahoitusjärjestelyt korvasivat euroluottojen tarjonnan vähenemistä.

Valuuttakurssipolitiikka ja kotimaiset valuuttamarkkinat

Vuoden 1983 aikana kotimaiset valuuttamarkkinat olivat perussävyltään rauhalliset, joskin maalisi- ja syyskuussa ilmeni jonkinasteisia kurssimuutosodotuksia. Nämä heijastuivat pääomanliikkeisiin ja Suomen Pankin vaihdettavaan valuuttavarantoon, joka vaihteli huomattavasti vuoden aikana.

Suomen Pankin valuuttaindeksiluku pidettiin kertomusvuonna pisteluvun 125.0 tuntumassa; vaihteluvuoden rajat olivat 127.5 ja 121.9. Kansainvälisten valuuttamarkkinoiden kurssinmuutokset heijastuivat siten sellaisinaan Suomen Pankin noteeraamiin valuuttojen markkakursseihin. Vuoden kuluessa Yhdysvaltojen dollarin myyntikurssi nousi noin 10.0 %. Sen sijaan Englannin punnan myyntikurssi laski 1.6 % ja Saksan markan 4.1 %. Neuvostoliiton ruplan ja Ruotsin kruunun markkakurssit pysyivät lähes ennallaan.

Valuuttojen käteismyyntikurssit vuosien 1982 ja 1983 lopussa, mk

	Valuuttalaji	31.12.1982	30.12.1983
New York	USD ¹	5.299	5.818
Montreal	CAD ¹	4.309	4.679
Lontoo	GBP ¹	8.558	8.443
Dublin	IEP ¹	7.427	6.638
Tukholma	SEK	72.65	72.85
Oslo	NOK	75.20	75.75
Kööpenhamina	DKK	63.25	59.15
Reykjavik	ISK	32.25	20.60
Frankfurt a. M.	DEM	223.10	213.95
Amsterdam	NLG	201.95	190.40
Bryssel	BEC ²	11.340	10.470
	BEL ³	11.060	10.320
Zürich	CHF	266.00	267.60
Pariisi	FRF	78.80	70.05
Rooma	ITL	0.389	0.353
Wien	ATS	31.74	30.40
Lissabon	PTE	6.04	4.41
Madrid	ESP	4.25	3.73
Tokio	JPY	2.263	2.517
Moskova, clearing	SUR ¹	7.440	7.417

¹ Yhdeltä yksiköltä, muut 100 yksiköltä.

² Kaupallinen kurssi.

³ Ei-kaupallinen kurssi.

Tasavallan presidentti vahvisti joulukuussa eduskunnan säätämän 1.1.1984 voimaan tulleen lain rahalain 2 §:n muuttamisesta. Sen mukaan markan ulkoista arvoa ilmaiseva valuuttaindeksiluku lasketaan Suomen ulkomaankaupan kannalta tärkeiden vaihdettavien valuuttojen perusteella. Näin aiemmin indeksiin sisällytetty rupla poistettiin uudesta valuuttaindeksistä. Ruplan noteeraaminen jatkuu entiseen tapaan (ks. s. 24—25). Valtioneuvosto vahvisti Suomen Pankin esityksestä lain edellyttämät 1.1.1984 voimaan tulleet markan ulkoisen arvon uudet laskentaperusteet.

Vaihdettavien valuuttojen termiinimarkkinat olivat ajoittain varsin vilkkaat. Valuuttamarkkinoiden rauhattomuus nosti termiinikurssija maalisi- ja syyskuussa huomattavastikin yli Suomen

markan ja kansainvälisten valuuttojen korkojen edellyttämän tason, samalla kun pankkien termiinivelat kasvoivat. Suomen Pankki ei 1983 intervenoinut termiinimarkkinoilla.

Suomen Pankki korotti keväällä valuuttapankkeille asetettuja pankkikohtaisia kokonaisvaluuttapositionarajoja. Tällä pyrittiin ottamaan huomioon pankkien ja yritysten lisääntynyt valuuttamarkkina-aktiivisuus sekä ylläpitämään positionarajojen reaaliarvo.

Suomen Pankki lopetti ruplatermiinikurssien noteeraamisen sekä valuuttapankkien ja yritysten kanssa tekemien ruplatermiinien kattamisen toukokuun 27. päivästä lukien. Vuoden 1983 päättyessä Suomen Pankin termiinisaatatavat olivat vielä nettomäärältään 340 milj. ruplaa eli 2.5 mrd. markkaa.

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto supistui 810 milj. markkaa vuoden alun 9 005 milj. markasta. Kuukauden lopun vaihdettava valuuttavaranto oli suurimmillaan joulukuussa, 8 195 milj. markkaa, ja pienimmillään syyskuussa, 5 642 milj. markkaa. Vaihdettavien valuuttojen nettomäärä väheni 5 796 milj. markasta 5 150 milj. markkaan. Suomen Pankin sidotut valuutat supistuivat 975 milj. markkaa 550 milj. markkaan (ks. tarkemmin s. 12—13).

Vuoden 1983 päättyessä Suomen Pankilla oli ulkomaisten pankkien kanssa valmiiksi neuvoteltuja luottovarauksia yhteensä 1 500 milj. Yhdysvaltain dollaria eli vajaat 9 mrd. markkaa. Vuoden lopussa niitä oli nostettuna 350 milj. Yhdysvaltain dollaria eli runsaat 2 mrd. markkaa.

Pitkäaikaiset pääomanliikkeet ja ulkomainen velka

Pitkäaikaisen lainapääoman *tuonti bruttomäärältään* oli 1983 samansuuruinen kuin edellisenä vuonna eli 10.2 mrd. markkaa. Valtio ja yksityinen sektori toivat pääomaa suunnilleen yhtä paljon, sillä valtion nostot lisääntyivät ja yksityisen sektorin vastaavasti vähenivät noin 1.1 mrd. markkaa edellisvuotisista.

Yksityisen sektorin pääomantuontihalkuutta vähensivät mm. kotimaisen rahoituksen keveys ja teollisuuden, ennen kaikkea metsäteollisuuden, investointien laimeus. Valtaosa teollisuuden tuomasta pääomasta käytettiin edelleen metsä- ja metalliteollisuuden investointien rahoittamiseen.

Suurin osa pitkäaikaisesta lainapääomasta nostettiin rahoituslainoina kansainvälisiltä rahoitusmarkkinoilta. Kiinteäkorkoisten lainojen osuus oli kolme neljänestä ja vaihtuvakorkoisten neljännes. Valtion ulkomainen luotonotto tapahtui suurelta osin joukkovelkakirjalainoina. Rahoituslaitokset jatkoivat omien lyhytaikaisten luottojensa konvertoimista pitkäaikaisiksi parantaakseen velkojensa rakennetta.

Yleisin lainavaihtelu oli edelleen Yhdysvaltain dollari. Kertomusvuonna nostetuista lainoista oli kolmannes dollarimääräisiä; vastaava osuus vuotaa aikaisemmin oli 44 %. Vähenemisen vaikutus osaltaan dollarimääräisten lainojen tarjonnan supistuminen euro-obligaatiomarkkinoilla sekä dollarin vaihtokurssin suhteellisen suuret vaihtelut. Saksan markan määräisten lainojen osuus oli 16 % ja Sveitsin frangin määräisten 15 % nostetuista lainoista.

Kiinteäkorkoisina nostettujen rahoituslainojen luottoehdot paranivat jonkin verran edellisvuotisista. Niiden keskiporko laski vuoden kuluessa 11.0 prosentista 9.8 prosenttiin ja keskimaksuaika piteni 5.6 vuodesta 5.8 vuoteen. Vaihtuvakorkoisten lainojen ehdot sen sijaan heikentyivät lähinnä maksuaikojen lyhentymisen takia.

Nostettujen kiinteä- ja vaihtuvakorkoisten rahoituslainojen ehdot 1980—1983

	Kiinteäkorkoiset		Vaihtuvakorkoiset	
	Keskiporko %	Keskimaksuaika vuotta	Keskiporkomarg. %	Keskimaksuaika vuotta
1980	7.9	7.4	0.53	6.5
1981	11.7	6.6	0.52	6.5
1982	11.0	5.6	0.50	5.9
1983	9.8	5.8	0.56	4.0

Pitkäaikaisen ulkomaisen lainapääoman *vientin bruttomäärä* oli noin 3.2 mrd. markkaa pienempi kuin edellisenä vuonna. Osaltaan tähän vaikuttivat alustoimituksiin liittyvät suomalaisten yritysten vientiluotot, joita ajoittui kertomusvuoteen normaalia vähemmän. Lisäksi vuoden 1982 pääoman vienti oli ollut poikkeuksellisen runsasta Neuvostoliiton kauppaan liittyneen parin miljardin maksujärjestelyn vuoksi.

Pitkäaikaisen lainapääoman *tuonti* saamisesta veroista vähennettynä oli *nettomäärältään* 3.3 mrd. markkaa. Nettopääomantuontia vähensivät valtion lainapääoman poikkeuksellisen suuret kuolelut. Yksityisen sektorin lainapääoman kuolelut olivat lähes yhtä suuret kuin uusien lainojen nostot. Lisäksi pitkäaikaisia vientiluottoja kuoleutettiin 0.4 mrd. markkaa enemmän kuin nostettiin.

Suomalaisten yritysten ulkomaille tekemien suorien sijoitusten kasvu jatkui 1983. Nettomääräinen pääomanvienti suorina sijoituksina oli 1 451 milj. markkaa eli neljänneksen suurempi kuin 1982. Ulkomaisten yritysten suorat sijoitukset Suomeen olivat nettomäärältään 88 milj. markkaa.

Suomen ulkomainen velka vuosien 1980—1983 lopussa milj. mk

	1980	1981	1982	1983
Pitkäaikainen bruttovelka ¹	36 522	42 554	55 130	60 670
Pitkäaikainen bruttosaaminen ¹	7 729	9 416	15 050	16 710
Pitkäaikainen nettovelka	28 793	33 138	40 080	43 960
Lyhytaikainen bruttovelka	31 178	36 183	48 272	59 715 ²
Lyhytaikainen bruttosaaminen	31 987	39 287	48 797	56 675 ²
Lyhytaikainen nettovelka tai nettosaaminen	— 809	— 3 104	— 525	3 040 ²
Koko ulkomainen nettovelka	27 984	30 034	39 555	47 000 ²
— % BKT:sta markkinahintaan	15.0	14.2	16.7	17.7 ²

¹ Pitkäaikaisen velan ja saamisen saldot on laskettu saldopäivämäärän kurssien mukaan.

² Ennakkotieto.

Kertomusvuonna viisi suomalaista yritystä laski Suomen Pankin myöntämällä luvalla liikkeeseen osakkeitaan ulkomaisilla pääomamarkkinoilla. Näiden emissioiden ja ulkomaalaisten Helsingin arvopaperipörssistä ostamien vapaiden osakkeiden yhteismäärä 1983 oli 544 milj. markkaa.

Pitkäaikainen *nettovelka* (suorat sijoitukset huomioon otettuina) oli vuoden 1983 päättyessä 44.0 mrd. markkaa, joka oli 3.9 mrd. markkaa eli 9.7 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Tästä kasvusta noin 2.1 mrd. markkaa johtui valuuttakurssien muutoksista. Koko ulkomainen nettovelka oli vuoden päättyessä 47.0 mrd. markkaa eli 17.7 % markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Valtion velan vastaava osuus oli 8.2 %.

Lyhytaikaiset pääomanliikkeet

Vuoden 1983 kuluessa Suomeen tuodun lyhytaikaisen pääoman nettomäärä oli 0.8 mrd. markkaa mukaan luettuna 0.6 mrd. markan varantoluottojen takaisinmaksut. Huolimatta siitä, että kansainvälinen korkotaso aleni vuoden 1982 loppupuolella, oli lyhytaikaisen pääoman nettovienti valuuttapankkien kautta vuoden ensimmäisellä neljänneksellä noin 1 mrd. markkaa. Tämä oli seurausta helmikuun lopulla ja maaliskuussa esiintyneistä markan ulkoiseen arvoon kohdistuneista kurssimuutosodotuksista. Kun valuuttamarkkinat vähitellen rauhoittuivat, pankkien ulkomainen nettovelka nousi takaisin vuoden alun

tasolle heinäkuun loppuun mennessä. Syyskuussa uudelleen voimistunut epäluottamus markan ulkoista arvoa kohtaan aiheutti jälleen lyhytaikaisen pääoman nettovientiä, joka kuitenkin nopeasti pysähtyi rahamarkkinoita kiristävien toimien johdosta. Vuoden lopussa pankkien halukkuus tuoda ulkomaisista pääomaa taas lisääntyi, kun kotimaiset rahamarkkinat kiristyivät ja investointitoiminta vilkastui. Valuuttapankkien lyhytaikaisen ulkomaisen pääoman tuonti oli 1983 noin 1 mrd. markkaa, josta pääosa tuotiin pankkien termiinisaatavan kasvun kattamiseksi. Yritykset toivat kauppaluottoina lyhytaikaista pääomaa vuoden mittaan 400 milj. markkaa.

Järjestelyt maksusopimusmaiden kanssa

Suomella oli vuoden 1983 lopussa clearingmaksusopimukset Neuvostoliiton, Bulgarian, Saksan demokraattisen tasavallan ja Unkarin kanssa. Clearingmaksusopimukset Puolan ja Tšekkoslovakiassa kanssa ovat yhä muodollisesti voimassa, mutta käytännössä on jatkettu kokeilua, jonka mukaan maksuissa käytetään vaihdettavia Yhdysvaltain dollareita. Suomen ja Tšekkoslovakiassa välillä sovittiin marraskuussa, että 1984 ja 1985 maksuvaluuttana voidaan käyttää myös muita vaihdettavia valuuttoja.

Suomen ja Kiinan välillä 1982 allekirjoitetun pitkäaikaisen kauppasopimuksen mukaisesti maiden välinen maksuliike siirrettiin vapaavaihtelu-

pohjalle vuoden 1983 alusta lukien. Muutos johtui Kiinan liittymisestä Kansainväliseen valuuttarahastoon.

Syyskuun alussa tuli voimaan Suomen ja Saksan demokraattisen tasavallan välisen maksusopimuksen muutos, jonka mukaan clearingvaluutta muuttui US-dollarista Suomen markaksi. Suomen Pankin ja Deutsche Aussenhandelsbankin välisellä, maksusopimukseen liittyvällä teknisellä pankkisopimuksella täsmennettiin tilityksiin ja kurssikysymyksiin liittyvät yksityiskohdat. Muutoksen yhteydessä clearingsopimuksen mukainen luottoraja nousi 10 milj. dollarista 70 milj. markkaan.

Suomen ja Neuvostoliiton välisellä clearingtilillä Suomella oli vuoden alussa noin 200 milj. ruplan saatava. Suomen Pankin sidottu saatava Neuvostoliitosta oli tuolloin yhteensä noin 500 milj. ruplaa, sillä edellisen vuoden lopulla oli clearingtililtä siirretty 300 milj. ruplaa korolliselle erityistilille.

Suomen clearingtilisaatava Neuvostoliitosta kasvoi nopeasti vuoden alkupuolella ja oli suurimmillaan elokuussa, runsaat 600 milj. ruplaa eli yli kaksinkertainen luottorajaan nähden. Elokuussa clearingsaldo alkoi laskea nopeasti ja oli vuoden lopussa 53 milj. ruplaa eli noin 400 milj. markkaa.

Tilisaatavan kasvuun alkuvuonna vaikutti lähinnä se, että viennin huomattavat laiva- ja projektimaksut ajoittuivat alkuvuoteen. Myöhemmin clearingsaatava tasoittui, sillä raakaöljyn ja öljytuotteiden maksut sekä välityskaupat, joilla Suomi osti Neuvostoliitosta raakaöljyä toimitettavaksi kolmansiin maihin, painottuivat vuoden loppupuolelle. Näin viennin arvoa kyettiin lisäämään, samalla kun clearingtili tasapainottui.

Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma

Ulkomaat

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto pieneni vuoden 1983 aikana 810 milj. markkaa 8 195 milj. markkaan. Erityiset nosto-oikeudet

supistuivat 383 milj. markkaa pääasiassa siitä syystä, että niillä maksettiin osa Kansainvälisen valuuttarahaston Suomen jäsenosuuden korotuksesta sekä rahastolta saatujen öljyluottojen kuolelutukset ja korot. Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa kasvoi 298 milj. markkaa, mikä niin ikään johtui jäsenosuuden korotuksesta. Tämä korotus oli pääsyynä myös jäljempänä mainittujen valuuttarahastoon liittyvien taseerien muutoksiin. Ulkomaiset joukkovelkakirjat vähenivät 80 milj. markkaa ja vaihdettavat valuutat 629 milj. markkaa.

Lisäksi Suomen Pankilla oli ulkomaisten pankkien kanssa sovittuja, valuuttavarannon tukemiseksi tarvittaessa nostettavissa olevia luottovaroja vuoden lopussa 1 500 milj. dollaria eli noin 8.7 mrd. markkaa, josta oli käytössä noin 2.0 mrd. markkaa. Ulkomaisen maksuvalmiuden hoitamiseen Suomen Pankilla oli käytettävissä noin 15 mrd. markkaa, josta runsaat puolet koostui vaihdettavasta varannosta ja vajaat puolet käyttämättömistä luottovaroista.

Sidottu valuuttavaranto oli suurimmillaan, 4 330 milj. markkaa, heinäkuun lopussa. Se supistui edellisen vuoden lopusta 975 milj. markkaa ja oli vuoden päättyessä 550 milj. markkaa. Sidotut määräaikaiset saamiset, jotka sisältyvät muihin ulkomaisiin saamisiin, pysyivät koko vuoden ennallaan 300 milj. ruplana eli noin 2 114 milj. markkana.

Suomen Pankin muut ulkomaiset saamiset lisääntyivät Kansainvälisen valuuttarahaston markkaosuuden kasvun johdosta 913 milj. markkaa 4 876 milj. markkaan. Pankin muut ulkomaiset velat kasvoivat 260 milj. markkaa 5 670 milj. markkaan. Niistä Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit lisääntyivät 835 milj. markkaa ja määräaikaisiin velkoihin sisältyvät, valuuttavarannon tukemiseksi nostetut varantoluotot supistuivat 614 milj. markkaa.

Suomen Pankin ulkomaisten saamisten ja velkojen erotus eli ulkomaiset nettosaamiset supistuivat kaikkiaan 1 132 milj. markkaa siten, että ulkomaiset saamiset vähenivät 860 milj. markkaa ja ulkomaiset velat lisääntyivät 272 milj. markkaa. Vuoden lopussa ulkomaiset nettosaamiset olivat 7 951 milj. markkaa.

Ulkomaiset tilit milj. mk

	31.12.1982	31.12.1983	Muutos
Kulta	1 382	1 383	+ 1
Erityiset nosto-oikeudet	609	226	— 383
Varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	453	751	+ 298
Ulkomaiset joukkovelkakirjat	765	685	— 80
Vaihdettavat valuutat	5 813	5 184	— 629
Sidotut valuutat	1 530	550	— 980
Kulta- ja valuuttasaamiset	10 552	8 779	—1 773
Markkaosuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa	1 843	2 762	+ 919
Määräaikaiset saamiset	2 120	2 114	— 6
Muut ulkomaiset saamiset	3 963	4 876	+ 913
<i>Ulkomaiset saamiset yhteensä</i>	<i>14 515</i>	<i>13 655</i>	<i>— 860</i>
Vaihdettavat tilit	17	34	+ 17
Sidotut tilit	5	0	— 5
Valuuttavelat	22	34	+ 12
Kansainvälisen valuuttarahaston markkatilit	1 927	2 762	+ 835
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	833	872	+ 39
Määräaikaiset velat	2 650	2 036	— 614
Muut ulkomaiset velat	5 410	5 670	+ 260
<i>Ulkomaiset velat yhteensä</i>	<i>5 432</i>	<i>5 704</i>	<i>+ 272</i>
<i>Ulkomaiset nettosaamiset</i>	<i>9 083</i>	<i>7 951</i>	<i>—1 132</i>

Rahoituslaitokset

Suomen Pankin nettosaamiset rahoituslaitoksilta lisääntyivät 2 458 milj. markkaa ja olivat 3 076 milj. markkaa vuoden lopussa. Liikepankkien keskuspankkirahoitus kasvoi 2 816 milj. markkaa 6 087 milj. markkaan. Tästä oli kiintiöiden alaista shekkituloa 442 milj. markkaa ja päiväluottoa 5 785 milj. markkaa. Liikepankkien päiväluottoja oli 140 milj. markkaa. Keskuspankkirahoituksen määrä oli osin kausitekiöiden johdosta alimmillaan, 868 milj. markkaa, tammikuun lopussa. Kevään kuluessa velan määrä kasvoi pääasiassa kassavarantovelvoitteen korotusten vuoksi ja oli kesäkuukausina runsaat 3 000 milj. markkaa. Syksyllä keskuspankkirahoitus lähes kaksinkertaistui kesän tasosta lähinnä kurssi-odotuksista johtuvien valuuttaliikkeiden ja sidotun varannon supistumisen takia ja oli suurimmillaan, 6 675 milj. markkaa, marraskuun lopussa.

Suomen Pankin päivämarkkinoilla oli vuoden lopussa päiväluottoja 5 785 milj. markkaa ja päiväluottoja 610 milj. markkaa. Päiväluottojen määrä oli 2 659 milj. markkaa suurempi ja päiväluottojen määrä 860 milj. markkaa pienempi kuin vuotta aikaisemmin. Päiväluottojen ja päiväluottojen erotuksen, joka kertomusvuoden lopussa oli 5 175 milj. markkaa, Suomen Pankki kattoi omalla sijoituksellaan päivämarkkinoille.

Rahalaitosten kanssa vuonna 1979 solmitun ja vuonna 1982 muutetun kassavarantosopimuksen mukaisia kassavarantotalletuksia oli vuoden lopussa 5 039 milj. markkaa eli 1 907 milj. markkaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pääosa kasvusta johtui kassavarantovelvoitteen nostamisesta 3.3 prosentista 4.7 prosenttiin helmi—huhtikuun aikana. Vuoden lopussa Suomen Pankissa oli liikepankkien (pl. OKO ja SKOP) kassavarantotalletuksia 1 728 milj. markkaa, osuuspankkien

(ml. OKO) talletuksia 1 218 milj. markkaa, säästöpankkien (ml. SKOP) talletuksia 1 478 milj. markkaa sekä Postipankin talletuksia 615 milj. markkaa. Rahoituslaitosten pääomantuontitalletukset vähenivät 142 milj. markkaa 35 milj. markkaan. Korotonta käteisvaraluottoa, jolla rahoitetaan pankkien hallussaan pitämät seteli- ja metallirahakassat, oli vuoden lopussa yhteensä 942 milj. markkaa. Tästä oli liikepankkien (pl. OKO ja SKOP) käteisvaraluottoa 298 milj. markkaa, osuuspankkien (ml. OKO) luottoa 234 milj. markkaa, säästöpankkien (ml. SKOP) luottoa 332 milj. markkaa ja Postipankin luottoa 78 milj. markkaa. Suomen Pankin omistamat rahoituslai-

osten joukkovelkakirjat lisääntyivät 367 milj. markkaa 1 546 milj. markkaan.

Saamisten ja velkojen lisäksi rahoituslaitoksilla oli Suomen Pankille vastuita, jotka ovat syntyneet erilaisten rahoitusjärjestelyjen yhteydessä. Suomen Pankin omistamia vekseleitä, joiden maksamisesta pankit ovat vastuussa, ovat vienti- ja uusvientivekselit. Suomen Pankin taseessa nämä sisältyvät saamisiin yrityksiltä eränä "Viennin rahoitus" ja niiden määrä oli vuoden lopussa 1 867 milj. markkaa. Vastuusiin kuuluvat myös pankkien antamat takaukset kotimaisten toimitusten rahoitusluottojen maksamisesta, joita vuoden lopussa oli 2 662 milj. markkaa.

Rahoituslaitosten tilit milj. mk

	31.12.1982	31.12.1983	Muutos
Pankkien shekkitilit	169	445	+ 276
Päiväluotot	3 126	5 785	+ 2 659
Käteisvaraluotot	889	942	+ 53
Joukkovelkakirjat	1 179	1 546	+ 367
Muut	46	70	+ 24
Saamiset rahoituslaitoksilta	5 409	8 788	+ 3 379
Pankkien shekkitilit	6	2	— 4
Päivätalletukset	1 470	610	— 860
Kassavarantotalletukset	3 132	5 039	+ 1 907
Pääomantuontitalletukset	177	35	— 142
Muut	6	26	+ 20
Velat rahoituslaitoksille	4 791	5 712	+ 921
<i>Nettosaamiset rahoituslaitoksilta</i>	<i>618</i>	<i>3 076</i>	<i>+ 2 458</i>

Julkinen sektori

Saamiset julkiselta sektorilta lisääntyivät 1 138 milj. markkaa 2 178 milj. markkaan. Lisäyksestä 1 000 milj. markkaa aiheutui Suomen Pankin valtiolle vuoden 1982 lopulla myöntämästä vastaavan suuruudesta velkakirjalainasta. Tämä laina nostettiin neljänä eränä kertomusvuoden aikana. Lainalla katettiin valtion rahoitustarve, joka aiheutui lokakuussa 1982 toteutetun valuuttakursiratkaisun yhteydessä sovitusta, yritysten toimintaedellytyksiä parantaneista toimista.

Suomen Pankin velat julkiselle sektorille lisääntyivät 2 950 milj. markkaa 3 000 milj. mark-

kaan. Kasvu johtui valtion varojen talletusmenettelyn teknisestä muutoksesta. Valtion talletustodistuksia, jotka ovat sisältyneet tase-erään "liikkeessä olevat talletustodistukset", korvattiin marraskuun alusta valtion talletustilillä. Uusi tili on taseessa kirjattu velaksi julkiselle sektorille. Julkisen sektorin pääomantuontitalletukset, joita vuoden alussa oli 49 milj. markkaa, nostettiin kokonaisuudessaan vuoden aikana.

Suomen Pankilla oli vuoden lopussa nettovelkaa julkiselle sektorille 822 milj. markkaa. Tämä oli valtion kanssa tehdyt talletustodistuksia, jotka luettiin 112 milj. markkaa suurempi kuin vuotta aikaisemmin.

Julkisen sektorin tilit milj. mk

	31.12.1982	31.12.1983	Muutos
Valtion velkakirjat	—	1 000	+ 1 000
Joukkovelkakirjat	435	449	+ 14
Valtion metallirahavastuu	559	710	+ 151
Muut	46	19	— 27
Saamiset julkiselta sektorilta	1 040	2 178	+ 1 138
Shekkitilit	1	0	— 1
Valtion talletustili	—	3 000	+ 3 000
Pääomantuontitalletukset	49	—	— 49
Muut	0	0	0
Velat julkiselle sektorille	50	3 000	+ 2 950
<i>Nettovelka julkiselle sektorille</i>	<i>—990</i>	<i>822</i>	<i>+ 1 812</i>
<i>Liikkeessä olevat talletustodistukset</i>	<i>1 700</i>	<i>—</i>	<i>—1 700</i>

Yritykset

Suomen Pankin saamiset yrityksiltä kasvoivat 89 milj. markkaa 5 079 milj. markkaan. Viennin rahoitus, joka sisältää ulkomaiset vekselit ja uusvientivekselit, lisääntyi 79 milj. markkaa. Uusvientivekseleiden määrä nousi 12 milj. markkaa ja lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitus 67 milj. markkaa. Kotimaisten toimitusten rahoitus lisääntyi 148 milj. markkaa. Velat yrityksille kasvoivat 145 milj. markkaa 1 832 milj. markkaan.

Investointi- ja alushankintatalletukset supistuivat 126 milj. markkaa. Valtioneuvoston 1982 myöntämä investointivarausten käyttöluupa, joka koski viimeistään 31.12.1981 päättyviltä tilikausilta tehtyjä varauksia, umpeutui vuoden 1983 lopussa. Vuoden aikana investointitalletuksia nostettiin 594 milj. markkaa ja uusia talletuksia tehtiin 477 milj. markkaa. Investointitalletusten kanta oli vuoden lopussa 1 258 milj. markkaa. Yritysten pääomantuontitalletukset lisääntyivät 266 milj. markkaa.

Yritysten tilit milj. mk

	31.12.1982	31.12.1983	Muutos
Viennin rahoitus	1 788	1 867	+ 79
Kotimaisten toimitusten rahoitus	2 514	2 662	+ 148
Joukkovelkakirjat	163	134	— 29
Muut	525	416	—109
Saamiset yrityksiltä	4 990	5 079	+ 89
Investointi- ja alushankintatalletukset	1 416	1 290	—126
Pääomantuontitalletukset	265	531	+ 266
Muut	6	11	+ 5
Velat yrityksille	1 687	1 832	+ 145
<i>Nettosaamiset yrityksiltä</i>	<i>3 303</i>	<i>3 247</i>	<i>— 56</i>

Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset

Liikkeessä olevan rahan määrä kasvoi 512 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 6 574 milj. markkaa. Tästä oli setelistöä 6 029 milj. markkaa ja

metallirahaa 545 milj. markkaa. Lisäksi tase-erään "Muut velat" sisältyi liikkeessä olevia vanhan rahayksikön määräisiä seteleitä 9 milj. markkaa.